

Fairy Tales door tibaldus

‘De sporen die Robert Walser op zijn levenspad heeft nagelaten waren zo licht dat ze bijna
waren weggewaaid’
(W.G. Sebald)

Het werk van de Zwitserse schrijver Robert Walser (1878-1956) kende de voorbije jaren een heropleving dankzij nieuwe vertalingen in het Engels en het Nederlands. Tijdens zijn leven bleef Walser redelijk onbekend bij het grotere publiek. Al werden zijn romans (De Rover, De Bediende, De Tanners of Jakob Von Gunten) wel bewonderd door schrijvers-tijdgenoten als Franz Kafka, Herman Hesse en Robert Musil en later Elfriede Jelinek, J.M. Coetzee en W.G. Sebald. Het moeizame verloop van zijn schrijverscarrière, in combinatie met een fragiele mentale gezondheid en de opkomst van het nationaalsocialisme, leidden tot een opname in een psychiatrische voorziening in 1929, waar hij de rest van zijn leven zou verblijven.

Nog minder gekend dan zijn prozawerk, zijn Walsers theaterteksten. Walser schreef ‘dramoletten’, minidrama’s. Van deze korte theaterteksten, spreken de drie bewerkingen van bekende sprookjes het meest tot de verbeelding. Tibaldus voert deze ‘dramaatjes’ integraal op in een nieuwe vertaling door Ard Postuma: Sneeuwitje (1901), Assepoester (1901) en Doornroosje (1920).

Walsers romans volgen het meanderende bestaan van vaak richtingloze hoofdpersonages, anti-helden die dwepen met romantische verhalen maar ze zelf niet waarmaken. Walsers Sneeuwitje, Assepoester, Doornroosje en de prinsen die hun ‘komen redden’ weigeren de hun voorgeschreven rollen. De ene vergeeft haar stiefmoeder voor het vergiftigen, de ander vindt de vernederingen van haar stiefzussen wel fijn, en de derde werd liever niet door de prins gewekt. Ook de prinsen staan er wat beteuterd bij. Door de plot zodanig te verstoren, wordt alles mogelijk en kan het spelen beginnen. Dat spelen, gebeurt met taal: alternatieve versies, leugens, *gaslighting*, ontkenning... Een strijd om de controle over het narratief barst los. De personages proberen elkaar de loef af te steken in hun ontmanteling van het oorspronkelijke verhaal. Ze ontwapenen elkaar door elkaar te vergeven en elkaar te bevestigen, of net door de hen voorgeschreven rollen naast zich neer te leggen. Wanneer een pestende stiefzus door haar doelwit omarmd wordt, verliest ze haar kracht, of beter gezegd, *haar verhaal*. Omdat deze prinsen en prinsessen hun eigen verhaal kennen, kunnen ze er mee aan de haal gaan.

Sprookjes zijn vaak schematisch opgebouwd met archetypes, of zo je wil, stereotypes van vrouwelijkheid en mannelijkheid, van macht, liefde, afgunst. Walser wijst dit in zijn versies niet zozeer af, maar zijn personages zijn er zich wel van bewust. De personages blijven gebonden aan de situatie van het sprookje, ze zetten zichzelf er niet boven of buiten, maar ze beschikken wel over de vrijheid om er op allerlei manieren mee te spelen. Vorm en constructie worden voorwerp van spel, als een kubistische verknipping van het origineel, die in zoveel nieuwe combinaties weer in elkaar gezet kan worden. Het originele beeld gaat daarbij

verloren. Ook al ligt een sprookjesachtige uitkomst voor het grijpen, ze zal steeds aan de personages ontglippen.

Voor Walser was taal een deel van de realiteit, net zoals dromen en gedachten. Woorden bepalen hoe we naar de wereld kijken, en hoe we met elkaar en die wereld communiceren. De magie in Walsers sprookjes zit hem dus niet in het tot leven gekust worden, maar in het met taal het verhaal een andere wending kunnen geven. Woorden als toverspreuken waarmee de loop der dingen veranderd kan worden. Immers, als taal de wereld en het bestaan van de personages is, dan is het kunnen gebruiken en spelen met die taal, de mogelijkheid om die wereld en dat bestaan te veranderen.

Het verzet van Doornroosje of Sneeuwwitje tegen de hun voorgeschreven rollen zou kunnen lijken op een groot moreel of politiek statement. Maar de sprookjes eindigen vaak met een sissers, en niet met de finale bevrijding. Als de weigeringen al iets doen, dan is het dat ze het grote narratief ontkrachten en ‘minder serieus’ maken, door het uit te lachen, het niet als enige optie te aanvaarden. Alternatieve versies worden niet verzonden om macht naar zich toe te trekken, ze zijn er louter om de realiteit te verstoren, een prik te geven, minder *belangrijk* te maken.

Kristof van Baarle

van/met Sara De Bosschere, Louise Bergez, Fiene Zasada, Benjamin Cools, Simon De Winne, Hans Mortelmans, Timeau De Keyser **decor** Helen Van de Vloet, Marion Aeby
licht/techniek Wim Bernaers **tekst** Robert Walser **vertaling** Ard
Posthuma **productie** tibaldus **fotografie** Pieter Dumoulin **met steun van** Campo, A Two
Dogs Company, uitgeverij Koppertnik & de Vlaamse overheid

met speciale dank aan Toon Acke, Sjoerd Koolma, Joshua Smits, Sophie Anna Veelenturf,
Maria Zandvliet, Renée Leerman, Fiene Zasada, Lander Slootmaeckers & Senne Paulussen -
om een eerste keer deze tekst met ons te verkennen